

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

ผลิตภัณฑ์จากกก โดยส่วนใหญ่เป็นการทอเพื่อใช้ในครัวเรือน แต่เมื่อมีผลิตภัณฑ์จากกก จากกกมากขึ้นจึงมีผู้มารับซื้อเครื่องจักสานจากกก มีมานานตั้งแต่สมัยปู่ยาย เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ กรรมวิธีส่วนใหญ่เป็นการผลิตด้วยมือ ทั้งนี้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้างคือ การใช้สัตวศาสตร์ ดังนั้นการผลิตผลิตภัณฑ์จากกก น่าจะได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากอดีตจนถึง

กรรมวิธีการผลิตเส้นกกนั้น ในขั้นนี้ เป็นการเตรียมกกจากที่เป็นต้นกก จนถึงกระบวนการที่สามารถจะนำเส้นกกไปสานได้ ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

1.การตัดกก การเลือกกกที่มีขนาดพอเหมาะ ลำต้นตรงและอวบ ผิวเรียบ มั่นาว มีสีเขียวสด ซึ่งจะมีอายุประมาณ 3 เดือน โดยการตัดไม้ตัดให้ชิดโคนต้นมากนัก ห่างจากพื้นดินประมาณ 10-15 เซนติเมตร

2.การคัดขนาดกก ต้องเลือกกกที่ได้ขนาดใกล้เคียงกัน ทั้งขนาดและความยาว

3.การจักกก การจักกกนั้น การตัดกกตัดตามจำนวนและขนาดที่ต้องการส่วนมากใช้ความยาว 1-1.5 เมตร การผ่าแบ่งต้นกกให้เป็นเส้น เรียกว่า การสอย (การสอยเป็นภาษาถิ่น ใช้เรียกวิธีการจักกก) ขนาดของเส้นกกที่นิยมใช้กัน คือ 1 ลำต้น ต่อ 3-4 เส้น หากลำต้นใหญ่จะจักประมาณ 4 เส้น ต้นเล็ก 3 เส้น แต่ถ้าต้นกกมีขนาดเล็กจะใช้ขนาด 2-3 เส้นจะจักเอาเฉพาะเปลือกข้างนอกให้มีเนื้อข้างในติดเล็กน้อย

4.การตากกก หาสถานที่เป็นลานกว้างหรือที่มีความกว้างใหญ่พอที่จะเกี่ยวกับพื้นให้ถูกแดดได้อย่างทั่วถึง ควรเลือกสถานที่โล่งแจ้ง เมื่อเส้นกกแห้งสนิทจะสังเกตได้โดยเส้นกกจะเป็นสีขาวนวล จึงทำให้ดูดีได้ ถ้ายังไม่แห้งจะปรากฏเป็นสีเขียวอยู่ โดยที่กลุ่มจะตากประมาณ 10 วัน เพื่อให้แห้งสนิท

5.การอบก้ามะถัน ในการที่จะทำให้เส้นกกแห้งสนิทและไม่ให้เกิดเชื้อราขึ้นจำเป็นที่จะต้องผ่านการอบก้ามะถัน เพื่อไล่ความชื้นและไม่ทำให้เกิดเชื้อรา

6.การรีดก เป็นกรรมวิธีการทำให้เส้นกมมีความเรียบเสมอกันโดยทั่ว ๆ เส้น เพื่อเมื่อนำไปสานแล้วจะไม่ทำให้เกิดเป็นรอยนูน ๆ ต่ำ ๆ ไม่สวยงาม อีกทั้งเพื่อให้ผิวของกกญี่ปุ่นที่มีความแววอยู่ในตัว เพิ่มความวาวยิ่งขึ้น

กรรมวิธีการสาน กรรมวิธีในการสานเส้นกมที่ทำขึ้นที่บ้านหัวน้ำนั้น อาจจะเริ่มจากการสานแบบง่าย ๆ ที่เรียกว่าลาดขัด เป็นการสานขัดกันระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน ซึ่งอาจเริ่มจากการสานด้วยการสอดขัดเป็นตาห่าง ๆ ทีละเส้น ๆ อย่างที่เรียกว่าลายขัดลายหนึ่ง คือยกเส้นตั้งขึ้นเส้นหนึ่ง สอดเส้นนอนหนึ่งเข้าไปขัดแล้วขมเส้นตั้งลง การสานขัดนี้อาจตาห่าง ๆ หรือสานติดกันเป็นตาถี่ ๆ ก็ได้ต่อเมื่อต้องการให้ลายนั้น ๆ มีความละเอียดและลวดลายสวยงามยิ่งขึ้นก็สานสอดขัดสลับกันมากกว่าหนึ่งซึ่งเป็นลายสอง ลายสาม เป็นต้น

การรวบรวมและวิเคราะห์ได้ดังนั้นเพื่อความสะดวกจึงขอแยกลักษณะลวดลายออกเป็นแบบต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.ลายขัด ลายขัดนี้ถือว่าเป็นลวดลายพื้นฐานของการทำเครื่องจักสาน ซึ่งอาจเป็นลวดลายเบื้องต้นของการทำเครื่องจักสานที่เก่าแก่ที่สุดก็ได้ ลักษณะของลาดขัดเป็นการสร้างแรงยึดระหว่างกันด้วยการขัดกันของวัสดุที่ใช้สาน ด้วยการขัดกันแนวตั้งหรือแนวเส้นตั้งหรือแนวเส้นนอน อาจขัดกันให้เกิดช่องว่างระหว่างเส้นต่อเป็นตาสี่เหลี่ยมเล็กใหญ่อย่างไรก็ได้

2.ลายทแยง ลายทแยงนี้มีลักษณะการสานคล้ายการถัก ส่วนมากจะใช้ดอกปิ่น หรือดอกเส้นแบน ๆ บาง ๆ เพราะการสานลายชนิดนี้ต้องการแผ่นที่บึงที่มีความดั่งที่เป็นผนังของภาชนะทรงกระบอกเป็นส่วนใหญ่ โครงสร้างของลายทแยงมุมชนิดนี้จะเบียดตัวกันสนิทจนเกือบไม่มีช่องว่างเป็นลายสถานที่ต้องการผิวเรียบบางสามารถสานเชื่อมต่อกันได้ โค้งตัวไปตามความโค้งของภาชนะที่ต้องการได้

3.ลายแบบขด ลายสานแบบขดนี้ ส่วนมากจะใช้สานภาชนะซึ่งเป็นการสานรูปทรงขึ้นด้วยการขดของวัสดุซ้อน ๆ กันเป็นชั้น ๆ แล้วใช้ตัวกลางเชื่อมถักเข้าด้วยการเย็บ ถักหรือมัดระหว่างเส้นวัสดุ อาจจะเป็นวัสดุที่ได้รับการถักเป็นเส้นเป็นริ้วแล้ว หรือเป็นวัสดุธรรมชาติ ๆ ที่ยังไม่ได้ถักก็ได้

4.ลายอิสระ ลายอิสระหรือลายไม่มีหลักนี้จัดได้ว่าเป็นลายที่สานขึ้นอย่างอิสระตามความต้องการของผู้สาน ไม่สามารถจัดเข้าในระเบียบลายหรือหลักการสานลายต่าง ๆ ดังกล่าว แล้วลายประเภทนี้สามารถสร้างรูปทรง โครงสร้างของสิ่งที่สานขึ้นด้วยกฎเกณฑ์ของตนเองเป็นระเบียบแบบแผนเฉพาะตน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นลายที่เกิดจากการสร้างสรรค์ที่อิสระตามความต้องการใช้สอยโดยใช้วัสดุต่าง ๆ กัน

อย่างไรก็ตามลายอิสระหรืออาจเรียกว่าลายไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนก็ได้ เพราะในท้องถิ่นแต่ละแห่งจะทำตามความนิยมแต่ละถิ่น และความคิดของผู้สานแต่ละคน นับว่าเป็นลวดลายที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างลวดลาย ให้เกิดเครื่องจักสานที่ต่างจากลวดลายแบบอื่น ๆ และลายชนิดนี้จะพบทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย นับว่าเป็นลายที่น่าสนใจลายหนึ่งของกระบวนการของการทำเครื่องจักสาน ในขั้นตอนนี้ จะใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสาน ทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ใบบัวขนาดเล็ก ฐานและโครงการของโคมไฟตั้งโต๊ะ ทั้งนี้ต้องเป็นอุปกรณ์ที่สามารถรูปด้วยตนเอง เช่น ใบบัว ใบบอกไม้ไผ่ ไม้ไผ่สานห่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจากการสานเสื่ออก ไม่สามารถขึ้นรูปได้ด้วยตนเองและการสานนั้นเป็นเพียงการตกแต่งวัสดุเท่านั้น

ผลิตภัณฑ์จากกก ผลิตภัณฑ์แรกที่มีการผลิตออกมาจำหน่ายนั้น คือเสื่ออก ต่อมาทางกลุ่มได้ผลิตกระติบข้าวออกมาและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ทำให้มีการผลิตผลิตภัณฑ์ อื่น ๆ ตามมาอีกจำนวนมาก โดยปัจจุบันทางกลุ่มมีผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น แก่รายการดังต่อไปนี้ 1. กระเป่าสตรีแบบสะพายทรงเอ และรูปทรงเหลี่ยม และรูปทรงเหลี่ยม 2. กระติบข้าว 3. โคมไฟไม้ส่วนมากเป็นการซื้อโครงโคมไฟมาและนำมาสานดันทกเพื่อการตกแต่งและการสานดันทกที่บริเวณส่วนบนของโคมไฟ เช่น กระถาง นำมาประกอบกับโคมไฟ เป็นต้น 4. กล่องบรรจุผ้าไหม กล่องอเนกประสงค์ทุกขนาด 5. ชุดจานรอง รองแก้ว 6. ของชำร่วย เป็นการสานเส้นกกบริเวณด้านข้างภาชนะดินเผา 7. หมวกทำมาจากเสื่ออก 8. ที่ใส่ขวดไวน์ 9. กล่องใส่กระดาษทิชชู ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจะจัดทำตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ส่วนรูปแบบ ลวดลาย ของผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มนั้น จะสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง และส่วนใหญ่จะเป็นที่พึงพอใจของลูกค้าแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะโคมไฟนั้นได้รับการคัดเลือกให้เป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทเครื่องใช้และเครื่องประดับ ก็มีผู้สนใจติดต่อไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เป็นต้น

ด้านวัฒนธรรมและสังคมที่ชาวบ้านมีแบบแผนในเรื่องการผลิตหัตถกรรมจากกก สืบต่อจากบรรพบุรุษ ประกอบกับชาวบ้านได้มีโอกาสไปดูงานและเข้ารับการฝึกอบรมตามสถานที่ต่าง ๆ จนได้รับประสบการณ์การผลิตที่ทันสมัยและผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นการแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการสืบทอดการผลิตหัตถกรรมจากกก ที่มีความสัมพันธ์ภายในสังคมและการนำความรู้ที่ได้รับจากบรรพชนมาประยุกต์เข้ากับความรู้สมัยใหม่ ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์บนจิตสำนึกด้านวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์จากกก กรรมวิธีการจักสานแบบพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านมาผสมผสานกับการแปรรูปกสมัยใหม่นั้น จะสามารถที่จะพัฒนาได้อีกมากทั้งด้านกรรมวิธีการผลิตที่ได้มีการนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในเรื่องของ สีที่นำมาย้อม ทำให้มีสีสันสวยงาม และติดทนนานและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ยังมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อความพึงพอใจของลูกค้าที่หลากหลาย การผลิตผลิตภัณฑ์จากกกนั้น ด้วยผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของท้องตลาดมากอีกทั้งยังมีคู่แข่งจากทั้งในท้องถิ่นเอง และต่างจังหวัด ดังนั้น ผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาฝีมือตนเอง พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยตลอดเวลา อีกทั้งยังต้องมองหาตลาดใหม่ ๆ เพื่อรองรับการผลิตที่มีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น

1. การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเสื่อกก

เนื่องจากกก อยู่ในประเทศไทยมีหลายสายพันธุ์ในการวิจัยต่าง ๆ ก็พบ การวิจัยเกี่ยวกับสายพันธุ์ของกกและการย้อมสีครั้งนี้ คือ รัชชชัย อุบลเกิด และสมยศ เดชภีรัตนมงคล ได้ศึกษาผลของความลึกของน้ำในระดับต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพันธุ์พื้นเมืองสองชนิด คือ พันธุ์จันทบุรีและพันธุ์สุพรรณบุรี การเจริญเติบโตของต้นกกที่ปลูกที่ระดับความลึกของน้ำมากที่สุด 40 เซนติเมตร มีน้ำหนักต้นแห้ง น้ำหนักใบแห้ง พื้นที่ใบ จำนวนต้นต่อหลุม เส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นและผลผลิตน้ำหนักต้นมีค่ามากที่สุด

2. การเพิ่มราคาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

การเพิ่มราคาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ สามารถทำได้โดยการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีความประณีตสวยงาม มีคุณค่าทางด้านศิลปะแบบพื้นบ้าน อีกทั้งเป็นรูปแบบที่แปลกตา ดังจะกล่าวในเรื่องการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก ของที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์ทอเสื่อบ้านเสม็ดงาม ได้ให้ทัศนะว่า การแข่งขันทางด้านงานฝีมือได้เกิดขึ้นไม่น้อย ชาวบ้านผู้ผลิตจึงต้องช่วยกันคิดว่า จะทำอย่างไรที่จะให้สินค้าที่ออกสู่ตลาดมากยิ่งขึ้น ไอเดียแรก ๆ ของการเริ่มประยุกต์ผลิตผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก คือการทำ "เสื่อพับ" จากนั้นจึงเริ่มดัดแปลงมาเป็นกล่องกระดาษทิชชู ที่รองแก้ว ที่รองจาน หมอน ที่นอน การเพิ่มราคาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เป็นเรื่องที่ต้องจำเป็นและสำคัญมาก การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการเพิ่มความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่อย่างน่าสนใจ ทำให้มีรูปแบบแปลกตา